

การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง

TITLEAN EVALUATION OF STATE WELFARE POLICY: A CASE STUDY LAD KRABANG DISTRICT

สุวรรณี แยมพราย*

Suwannee Yaempai

ปรีชญานันท์ นักพ็อน**

Preechaya Nakfon

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหา ผลการดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในเขตลาดกระบัง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา วางแผน ปรับปรุง และกำหนดนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในเขตลาดกระบังโดยการประเมินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ใน 3 ด้านได้แก่ ด้านเนื้อหาของนโยบาย ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตลาดกระบังมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนคุณสมบัติส่วนบุคคลของประชาชนในเขตลาดกระบังที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้นพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทุกด้านไม่แตกต่างกัน อายุที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการแตกต่างกัน ขณะที่มีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านผลลัพธ์ไม่แตกต่างกัน อาชีพที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทุกด้านแตกต่างกัน รายได้ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการไม่แตกต่างกัน ขณะที่มีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านผลลัพธ์แตกต่างกัน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการไม่แตกต่างกัน ขณะที่มีความเห็นต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้านผลลัพธ์แตกต่างกัน ส่วนด้านประเภทของการใช้บัตรที่แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านเนื้อหา รัฐบาลควรประชาสัมพันธ์ สนับสนุนให้ร้านค้าในชุมชนเข้าร่วมโครงการกันมากขึ้น และในส่วนของสวัสดิการในบัตรซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ถือบัตรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับผู้ถือบัตรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นนั้น ควรมีการชดเชยให้แก่ผู้ถือบัตรในต่างจังหวัดได้รับประโยชน์ในรูปแบบอื่นแทน เช่น ได้รับสัดส่วนในเรื่อง ค่าเดินทางที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ด้านกระบวนการ ควรเปิดรับสมัครผู้มีรายได้น้อยเข้าร่วมโครงการอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ทัวถึง ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อยที่ยังไม่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ รัฐบาลต่อไปควรสานต่อนโยบายนี้ เนื่องจากเป็นนโยบายที่บรรเทาความเดือดร้อนด้าน การครองชีพของประชาชน

คำสำคัญ: นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, การประเมินผล, ประชาชนในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

The objectives of this research was to study the conditions, problems, and outcomes of the implementation of the state welfare policy in Lat Krabang district and to apply the data obtained from the research to develop, plan, improve, and formulate the state welfare policy to ensure improved quality and efficiency. This was a quantitative study which explored the opinions of some state welfare card holders in Lat Krabang district by asking them to evaluate this policy in three aspects – the policy content, process, and outcomes.

The study indicated that the samples in Lat Krabang district regarded that the state welfare policy is appropriate at a high level. Concerning their personal background information and its effect on their opinions about this policy, it was identified that the difference in their gender did not result in a difference in their opinions about this policy; the difference in their age resulted in a difference in their opinions about the policy content and process, but not difference in their opinions about the policy outcomes; the difference in their occupation contributed to a difference in their opinions in all aspects; the difference in their income did not result in a difference in their opinions about the policy content and process, but there was a difference in their opinions about the policy outcomes; a difference in their educational level did not result in a difference in their opinions about the policy content and process, but it resulted in a difference in their opinions about the policy outcomes; and a difference in the types of their state welfare cards Using different cards affecting the opinions about the state welfare card policy in all aspects, with statistical significance at the level of .05

Suggestions to improve the state welfare card policy .The content of the government should be publicized. Encourage more merchants in the community to join the project, in terms of welfare in the card, which is different between the cardholder who resides in Bangkok and its vicinity with cardholders living in other provinces, there should be compensation for cardholders in other provinces to receive benefits in other ways instead, such as receiving a proportion in the matter

increased travel costs etc. about the process should open applications for low-income people to join the project once more to allow the state welfare card policy to cover more low income people who have not applied to join the more program. As the result, new government should continue to follow this policy, because it is the policy that alleviates suffering people's livelihood

Key words: State welfare policy, an evaluation, people in lat krabang district Bangkok

บทนำ

ความยากจน คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้¹ องค์การสหประชาชาตินิยามของความยากจนว่าเป็นสภาวะที่ทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์เพราะคนที่ยากจนนั้นไม่มีทางเลือกและโอกาส ความยากจนจึงครอบคลุมถึงมิติที่หลากหลายตั้งแต่การขาดแคลนอาหาร เสื้อผ้า การไม่มีน้ำสะอาด สุขอนามัย การเข้าไม่ถึงการรักษาพยาบาล การไม่ได้รับการศึกษา การไม่มีที่ดินทำกิน การเข้าไม่ถึงเครดิต และการไม่มีงานทำ และยังหมายรวมถึง ความไม่มั่นคง การไร้อำนาจและการถูกกีดกันออกจากชุมชนและสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ขณะที่ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ระบุว่าความยากจน หมายถึง ความขัดสนในโอกาสและทางเลือกของมนุษย์ที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ยืนยาว สุขภาพแข็งแรง และทำให้ไม่สามารถไปสู่มาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงความขัดสนทางเสรีภาพ ความมีศักดิ์ศรี การให้เกียรติตัวเองและผู้อื่น ความยากจนยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอในทรัพยากรต่างๆ ความเปราะบางต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด อาทิ ความเจ็บป่วย ความรุนแรง และความสูญเสียต่างๆ รวมทั้งการขาดอำนาจต่อรองและขาดศักยภาพในการเรียกร้องสิทธิทั้งสิทธิทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ในการดำรงอยู่ในสังคมและประเทศนั้น²

สำหรับการแบ่งคนที่ยากจนและคนที่ไม่ยากจนออกจากกัน กระทำได้โดยใช้เกณฑ์ที่สะท้อนค่าครองชีพระดับต่ำสุดที่ปัจเจกบุคคลจะยังชีพอยู่ได้ เกณฑ์ที่เวลานี้เรียกว่า เส้นแบ่งความยากจน ในปัจจุบัน คนจนจึงหมายถึง บุคคลที่มีรายได้หรือรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คนจนก็คือคนที่มีรายได้หรือรายจ่ายไม่เพียงพอในการซื้ออาหารและสินค้าจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำ สำหรับสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย ในภาพรวมดีขึ้นจาก โดยลดลงจาก ร้อยละ 65.17 ปี พ.ศ. 2531 เหลือร้อยละ 8.6 คิดเป็น

¹ ดุจฤดี คงสุวรรณ, การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมชนบทในภาคเหนือ. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2561 [ออนไลน์], จาก https://www.baanjomiyut.com/library2/development_of_society/29.html.

² กุลลีนี มุทธากรลิน, การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). 2559.

จำนวนคนจนประมาณ 5.81 ล้านคน ปี พ.ศ. 2559 โดยมีเส้นความยากจนทั่วประเทศไทยอยู่ที่ 2,667 บาท ต่อคน ต่อเดือน บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ³

ด้วยเหตุนี้ นโยบายสวัสดิการแห่งรัฐโดยรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงถือกำเนิดขึ้น ภายใต้มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่เกินปีละ 30,000-100,000 บาท ผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งผู้มาลงทะเบียนและผ่านคุณสมบัติจะได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและสามารถนำบัตรดังกล่าวไปใช้ซื้ออาหารและสินค้าจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำในร้านธงฟ้าประชารัฐได้ โดยในปัจจุบันมีผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ประมาณ 11.4 ล้านคนทั่วประเทศ⁴

การดำเนินโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการเปิดให้ประชาชนทั่วประเทศลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการโดยผ่านธนาคารของรัฐ โดยในปัจจุบัน มีผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 11.4 ล้านคน⁵ ขณะที่หน่วยงานภาครัฐได้มีการจัดทำสถิติเกี่ยวกับจำนวนผู้ถือบัตรสวัสดิการเอาไว้ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะทราบได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ใดที่มีจำนวนประชาชนถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นจำนวนเท่าใด อย่างไรก็ดี เพื่อให้ง่ายต่อการจัดเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจึงจำกัดขอบเขตของการศึกษา โดยทำการประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในครั้งนี้ เฉพาะพื้นที่เขตลาดกระบังเท่านั้น ด้วยเขตลาดกระบังเป็นเขตการปกครองที่มีพื้นที่มากที่สุดเป็นอันดับสองของกรุงเทพมหานคร มีประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเขตที่ตั้งอยู่ชานเมือง ทำให้ผู้ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นประชาชนที่มีความหลากหลาย ดังนั้น เขตลาดกระบังจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในครั้งนี้

จากความเป็นมาของปัญหา ดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทำการศึกษากการประเมินผลนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตลาดกระบังว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ตั้งไว้หรือไม่ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายดีเพียงพหรือไม่ ร้านธงฟ้าประชารัฐให้บริการแก่ประชาชนอย่างไร รวมถึง การดำเนินนโยบาย ผลลัพธ์ของนโยบายและความต่อเนื่องของนโยบายเป็นอย่างไร อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักเกณฑ์การดำเนินนโยบาย มาตราการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยโดยบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561.

⁴ กรมบัญชีกลาง. ประชากรสวัสดิการ การให้ความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. กรุงเทพมหานคร : กรมบัญชีกลาง. 2560.

⁵ อ่างอิงแล้ว. การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). 2559.

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหา ผลการดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในเขตลาดกระบัง
2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา วางแผน ปรับปรุง และกำหนดนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบนพื้นฐานของการประเมินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในเขตลาดกระบัง โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ดังนี้

1) การประเมินด้านเนื้อหาของนโยบาย (Assessment of Policy Content)

(1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์นโยบาย

(2) ความเหมาะสมของนโยบาย

เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเนื้อหาของนโยบายทั้งในส่วนวัตถุประสงค์ ของนโยบายและรายละเอียดการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนด

2) การประเมินด้านกระบวนการ (Assessment of Process)

(1) การสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน

(2) การให้บริการต่อประชาชน

เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินการนโยบายนี้ ทั้งกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้มีรายได้น้อย เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและกระบวนการให้บริการแก่ประชาชน

3) การประเมินด้านผลลัพธ์ (Assessment of Outcome)

(1) ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ในการดำเนินนโยบาย

(2) ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ระยะยาวของนโยบาย

(3) ความคิดเห็นต่อความต่อเนื่องของนโยบาย

เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งผลลัพธ์ระยะยาวและความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยผู้ศึกษาได้ทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มาใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ณ ร้านธงฟ้าประชารัฐที่ตั้งอยู่ในเขตลาดกระบังที่ยินดีให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถาม และแบบสอบถามที่ได้มีความสมบูรณ์ จนครบตามจำนวนที่ต้องการ 100 ชุด

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตลาดกระบังที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 47-60 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ระหว่าง 75,000 -100,000 บาท จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้วยตัวเอง

ความคิดเห็นต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ จากการศึกษพบว่า ประชาชนในเขตลาดกระบัง มีความเห็นต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก จึงเป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ 1 ที่ว่า ประชาชนในเขตลาดกระบัง มีความเห็นต่อนโยบายด้านเนื้อหาของนโยบาย ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากโดยความคิดเห็นโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านเนื้อหาของนโยบาย เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดมีเพียงข้อเดียวคือ บัตรนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ เป็นนโยบายหาเสียงของรัฐบาล ($\bar{x} = 4.65$) นอกนั้น เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยประเด็นที่เห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ วงเงินส่วนลดค่าแก๊สหุงต้ม มีความเหมาะสมแล้ว ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาคือสวัสดิการที่กำหนดไว้ในบัตร สอดคล้องกับความคาดหวัง ($\bar{x} = 4.44$) และวงเงินซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในบัตรมีความเหมาะสมแล้ว ($\bar{x} = 4.37$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านกระบวนการ เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าทุกประเด็นมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยประเด็นที่เห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก 3 อันดับแรกได้แก่ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐช่วยในเรื่องค่าธรรมเนียมการศึกษาได้มาก ($\bar{x} = 4.45$) รองลงมาได้แก่ การดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีความโปร่งใสในขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 4.40$) และมีความเข้าใจสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากบัตรสวัสดิการเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 4.38$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านผลลัพธ์เห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดมี 2 ประเด็น คือ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของท่าน ได้จริง ($\bar{x} = 4.52$)และบันโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 4.52$) ส่วนประเด็นอื่นนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก โดย 3 อันดับแรกคือ มีความพึงพอใจจากการได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการ ($\bar{x} = 4.47$) รองลงมาคือ ปัจจุบันบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกำหนดสิทธิครอบคลุมความต้องการของประชาชน ($\bar{x} = 4.44$) และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ($\bar{x} = 4.28$) ตามลำดับ

สำหรับ อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลต่อความคิดเห็นต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ จากการศึกษ อิทธิพลของคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนในเขตลาดกระบังจำแนก เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา และประเภทของผู้ใช้บัตรที่มีต่อความคิดเห็นของประชาชนในเขตลาดกระบังเกี่ยวกับนโยบายด้านเนื้อหาของนโยบาย ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ พบว่า

คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนในเขตลาดกระบังจำแนกตามเพศ พบว่า มีความคิดเห็นต่อนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันอย่าง

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านเนื้อหา อยากรัฐบาลประชาสัมพันธ์ สนับสนุนให้ร้านค้าในชุมชนเข้าร่วมโครงการกันมากขึ้น และในส่วนของสวัสดิการในบัตรซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ถือบัตรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับผู้ถือบัตรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นนั้น อยากรัฐบาลชดเชยให้แก่ผู้ถือบัตรในต่างจังหวัดได้รับประโยชน์ในรูปแบบอื่นแทน เช่น ได้รับส่วนลดในเรื่อง ค่าเดินทางที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ด้านกระบวนการ อยากรัฐบาลเปิดรับสมัครผู้มีรายได้น้อยเข้าร่วมโครงการอีกครั้ง หนึ่ง เพื่อให้นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ทั่วถึง ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อยที่ยังไม่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการ มากขึ้น และด้านผลลัพธ์ อยากรัฐบาลต่อไปสานต่อนโยบายนี้ เนื่องจากเป็นนโยบายที่บรรเทาความ เดือดร้อนด้านการครองชีพของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษาเขตลาดกระบังพบว่า ใน ภาพรวม ประชาชนในเขตลาดกระบังเห็นด้วยมากกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทุกด้าน โดยด้านเนื้อหา ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดว่า บัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีความจำเป็นต่อผู้ถือบัตรซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย สอดคล้องกับการศึกษาของวิชสิณี วิบูลผลประเสริฐ และภวิรินทร์ เตวียนันท์⁶ ซึ่งทำการศึกษาเรื่องถอด บทเรียนนโยบายไฟฟ้าฟรี สู่อำนาจประชาชนสวัสดิการ ซึ่งเห็นว่า โครงการที่ช่วยลดค่าครองชีพให้แก่ผู้มี รายได้น้อยนั้น เป็นโครงการที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนถูกทางแล้ว และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักวิจัยสยามเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตโพลล์ ซึ่งสองในสามของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าโครงการนี้ ช่วย แบ่งเบาภาระค่าครองชีพให้แก่ผู้มีรายได้น้อยได้จริง นอกจากนี้ ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีความเห็นด้วยใน ระดับมากกว่า ร้านค้าในชุมชนได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้ อื่นๆ ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังมีความเห็นด้วย ในระดับมากกว่า ยังมีความเหลื่อมล้ำกันในการใช้บัตรที่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัด ได้รับ ดังนั้น จึงเห็นว่า จึงมีข้อเสนอคือรัฐไม่ควรแบ่งสวัสดิการออกเป็นส่วนๆ เช่น ส่วนที่ใช้ซื้อแก๊สหุงต้ม ส่วนที่ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ส่วนที่ใช้เป็นค่าเดินทาง แต่ควรมีการกำหนดวงเงินในบัตรเอาไว้ แล้วให้ผู้ถือ บัตรเลือกใช้เองตามความเหมาะสมและจำเป็นของชีวิตซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ขณะเดียวกัน วงเงิน ค่าเดินทางในส่วนที่แตกต่างกันในบัตรนั้น ประชาชนเห็นว่า ควรมีการชดเชยวงเงินให้แก่ผู้ถือบัตรที่อยู่ใน จังหวัดอื่นได้เลือกใช้บริการรถยนต์โดยสารในรูปแบบอื่นภายใต้วงเงินเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดการเหลื่อมล้ำกัน ในการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ด้านกระบวนการ ดังที่ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเห็นว่ารัฐบาลทำการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐน้อยเกินไปนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ถึงแม้รัฐจะมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐมากขึ้น ประชาชนบางส่วนก็ยังไม่มีโอกาสเข้าถึงนโยบายนี้ ดังนั้นจึงควรมีการเปิดรับสมัครผู้มีราย ได้น้อยเข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นการเพิ่มเติม แต่เปลี่ยนวิธีการในลงทะเบียนจากเดิมที่ กำหนดให้ไปยื่นใบสมัครได้ที่ธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสิน เป็นการส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ เพื่อให้คนจน

⁶ วิชสิณี วิบูลผลประเสริฐ และภวิรินทร์ เตวียนันท์. ถอดบทเรียนนโยบายไฟฟ้าฟรี สู่อำนาจประชาชนสวัสดิการ. 2560. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561 [ออนไลน์] <https://thaipublica.org/2017/10/pier31/>.

ที่ไม่มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางช่องทางการสื่อสารหลัก หรือไม่สะดวกในการเดินทางเพื่อเข้าถึงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สามารถเข้าถึงนโยบายดังกล่าวได้ง่ายขึ้น

ด้านผลลัพธ์ ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเห็นว่า นโยบายนี้สามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของผู้ถือบัตรได้จริง และช่วยสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาคือ คนจนส่วนใหญ่ยังไม่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น ในการเปิดให้ลงทะเบียนที่ผ่านมา นั้น ได้เปิดให้คนจนมาลงทะเบียน ที่ธนาคารกรุงไทยหรือธนาคารออมสิน แต่ธนาคารเหล่านี้มักตั้งอยู่ในตัวเมือง ทำให้คนจนที่อยู่ในชนบทห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทาง ไม่สามารถเดินทางไปลงทะเบียนตามเวลาและสถานที่ที่รัฐกำหนดได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์⁷ ที่เห็นว่าผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ไม่รู้รายละเอียดว่าตนเองต้องไปลงทะเบียนที่ใด ดังนั้น ผู้ถือบัตรจึงเสนอให้ เปิดรับคนจนเข้ามาเป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรอบใหม่ โดยการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการรับสมัครในชุมชน ก็จะทำให้คนจนสามารถเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐได้มากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมือง จึงมีความหวังกันว่า เมื่อมีการเลือกตั้งแล้ว รัฐบาลต่อไปอาจไม่สานต่อนโยบายนี้ ก็จะทำให้ผู้มีรายได้น้อยเสียประโยชน์จากที่เคยได้รับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง ผู้ศึกษามีข้อเสนอต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา

ควรสนับสนุนให้ร้านค้าในชุมชนเข้ามาเป็นร้านค้าธงฟ้าในโครงการสวัสดิการแห่งรัฐมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้การสนับสนุนสินค้าชุมชนให้สามารถนำมาจำหน่ายในร้านธงฟ้าได้ โดยเฉพาะสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคที่ผลิตในชุมชนและควบคุมราคาของสินค้าที่ร้านค้าธงฟ้าเข้ามาจำหน่ายภายในร้านมิให้มีการจำหน่ายเกินราคา

กรณีของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งผู้ใช้บัตรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีวงเงินในการขึ้นรถเมล์และรถไฟฟ้าไม่เกิน 500 บาทต่อเดือนนั้น แต่บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของจังหวัดอื่นไม่มีนั้นควรนำวงเงินจำนวนเท่ากันเพิ่มเป็นวงเงินสำหรับค่าเดินทางด้วยยานพาหนะอื่นให้แก่ประชาชนในจังหวัดอื่น เพื่อใช้เป็นค่าเดินทางในวงเงินเดียวกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในส่วนนี้

2. ด้านกระบวนการ

ควรมีการอบรมเจ้าของร้านค้าธงฟ้าให้สามารถให้คำแนะนำในการใช้บัตรแก่ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเภทของสินค้าที่สามารถใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐชำระแทนเงินสดได้ ควรมีการปรับปรุงระบบการชำระเงินมิให้เกิดการชำรุดหรือใช้งานไม่ได้ และควรเชิญชวนให้ร้านค้าภายในชุมชนเข้ามาร่วมโครงการเป็นร้านธงฟ้า เพื่อให้มีร้านที่สามารถนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปใช้ได้มากยิ่งขึ้น

⁷ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรผู้มีรายได้น้อย). 2560, สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561 [ออนไลน์], จาก<http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=558>.

3.ด้านผลลัพธ์

ควรรสานต่อบริการสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง เนื่องจากนโยบายนี้ เป็นนโยบายที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย และควรขยายขอบเขตความช่วยเหลือให้กว้างขวางออกไป เช่น การเพิ่มวงเงินหรือสวัสดิการภายในบัตรให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้รับสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง.พระราชรัฐสวัสดิการ การให้ความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ.

กรุงเทพมหานคร: กรมบัญชีกลาง. 2560.

กุลสินี มุทธากลิน, การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.

ดุจฤดี คงสุวรรณ, การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมชนบทในภาคเหนือ. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2561

[ออนไลน์], จาก https://www.baanjomyut.com/library2/development_of_society/29.html.

วิชสินี วิบูลผลประเสริฐ และภวินทร์ เตวีพันธ์. ถอดบทเรียนนโยบายไฟฟ้าฟรี สู่โครงการพระราชรัฐ

สวัสดิการ.สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561 [ออนไลน์],<https://thaipublica.org/2017/10/pier31/>.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความ

ยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2560. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและ

ตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรผู้มีรายได้น้อย).

สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561 (ออนไลน์), จาก

<http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=558>.